

ЗМІСТ

Вступ. Навіщо історія філософії?.....	5
Фундаментальне прагнення блага: шлях Ансельма Кентерберійського.....	22
Загадка св. Ансельма	22
Діалектика і теологія від Алкуїна до Ансельма Кентерберійського.....	24
Життя і творчість св. Ансельма	33
Віра, що шукає розуміння: реалізація Августинової програми чи перший оригінальний здобуток середньовічної філософії?	35
Онтологічний аргумент: від Ансельма до наших днів.....	53
Liber de causis («Книга про причини»): інтелектуальна подорож від Афін до Парижу і Лондону через Багдад і Толедо	65
«Книга про причини»: походження трактату і його вплив на середньовічну інтелектуальну культуру.....	65
Арабська рецепція грецької філософії: шляхи «фальсафи»	68
Перекладацький центр у Толедо	82
«Книга про причини» в коментарях середньовічних християнських мислителів	84
Аналіз трактату «Книга про причини».....	90

Онтологія і принцип суб'єктивності: спроба контрінтерпретації Гайдеггерової філософії	99
Гайдеггер читає «Буття і час»: самокритика чи самовиправдання?	100
Основні підходи до Гайдеггерової філософії: критичний аналіз	103
Суб'єкт, Dasein і буття: контрінтерпретація Гайдеггерового мислення	108
Філософські засади після ХХ століття	118
Чи можна казати про парадигматичний підхід у філософії?	118
Філософські засади ХХ століття за версією Ганса-Георга Гадамера	121
Засади чи упередження? Ревізія усталених істин	124
Підсумки та перспективи	135
Що таке буття? Метафізика Майкла Лакса в контексті сучасної аналітичної філософії	137
Історична доля метафізики	137
«Метафізичний поворот» в аналітичній філософії	139
Що таке метафізика?	142
Майкл Лакс і його «Метафізика»	146
Гадамер як міфотворець: міф Гайдеггера	149
Ідентичність Європи: виклики і загрози	155
Паризька Декларація «Європа, в яку ми можемо вірити» – одна з головних інтелектуальних подій 2017 року	155
Критика упереджень щодо ідей, висловлених у Декларації	157
Аналіз головних положень Паризької Декларації. Що таке «справжня Європа»?	159
Що таке «хибна Європа» і які загрози з нею пов'язані?	163
Як протистояти викликам і загрозам хибної Європи?	165
Відповідальність інтелектуалів: висновки і перспективи	168
Бути провідником світового сенсу. Розмова про стоїцизм	170

ВСТУП

НАВІЩО ІСТОРІЯ ФІЛОСОФІЇ?

Про цю книжку

Ця збірка містить статті із царини історії філософії, що публікувалися у провідних фахових журналах України, зокрема у *Sententiae* і «Філософській думці».

Але статті – це тільки верхівка айсберга. Їм передувала довга і сумлінна педагогічна практика. Цілих двадцять років (з 1998 по 2018) я викладав історію античної, середньовічної і модерної філософії в київському Інституті релігійних наук св. Томи Аквінського. Багато років мені також довелося викладати класичну німецьку філософію в Києво-Могилянській академії. Окрім того, викладаючи філософські дисципліни в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка (2002–2023 роки), я часто звертався до історико-філософських студій ніби до етюдів, що готували великі тематичні картини. А оскільки на початку мого академічного шляху перекладів було обмаль (а у сфері моїх наукових інтересів їх взагалі не було), вже з перших кроків мені доводилося спиратися переважно на іншомовні джерела (німецькі, англо-американські, польські, італійські і французькі). І дбати про власну бібліотеку як про робочий верстат (жалюгідний стан українських університетських бібліотек – досі болюча проблема).

Ще одне джерело пропонованих статей – моя тривала праця як наукового редактора перекладів філософських і теологічних текстів, а також як наукового редактора франко-українського «Європейського словника філософій» (поки що вийшло чотири

ської філософії, коли виникали цікаві й перспективні журнали, але обставини часу не дозволили їм зберегтися у довготривалій перспективі.

Ця збірка також є своєрідним підбиттям підсумків для покладання нового початку...

Як займатися історією філософії, або Сім дослідницьких принципів історико-філософських досліджень

Попри те, що історія філософії є поважною академічною дисципліною, попри те, що вона викладається на філософських факультетах університетів, питання про те, що означає займатися історією філософії і навіщо нею займатися, досі залишаються відкритими. Також відкритим є питання про методологію історико-філософських студій.

У виданні Декартових «Медитацій» Олег Хома визначає квінтесенцію сучасних історико-філософських досліджень, покликаючись на «чотири дослідницьких принципи» званого французького декартознавця Жана-Люка Марйона:

1. *Буквальність*. «Жодного твердження без опори на точні тексти».
2. *Вичерпність*. Брати до уваги всі без винятку тексти того чи того мислителя, не маргіналізуючи одні й не упривілейовуючи інші.
3. *Контекстуальність*. Якомога повніша реконструкція джерел і попередників того чи іншого мислителя, історії питань, якими він займався, його кола спілкування, його опонентів, ефекту його тез, учнів і їхніх інновацій, відхилень чи протистояння вчителів.
4. *Врахування спекулятивних інтерпретацій*. Вплив мислителя на розвиток філософії здійснюється через прочитання його

умовах). Нарешті, хотів би згадати про чудовий часопис *Philosophia prima* (метафізичні питання). Він був утворений на базі Інституту філософії НАН ім. Григорія Сковороди та Інституту релігійних наук св. Томи Аквінського. Вийшло два числа цього часопису (у 1998 і 1999 роках) зі статтями на теми метафізики й історії метафізики. До речі, у першому числі вийшла і перша стаття у моєму академічному житті: Андрій Баумейстер. Теологія *sive* метафізика в Арістотеля та Томи Аквінського // *Philosophia prima* (метафізичні питання). – 1998. – № 1. – С. 80–100.